

vooraf te gaan, dat, hoewel er in Amerika veel te leeren is, er naar het woord van *Schmalenbach* toch ook met water gekookt wordt!²⁾ Bij nadere beschouwing blijft van een wonder weinig meer over, hoewel men bewondering kan voelen voor de consequente doorvoering van eenmaal gevonden waarheden. De koopman is daar blijkbaar niet conservatief. Wellicht steekt er in de Amerikaanse mentaliteit nog veel van den koloniseerenden pionier, hetgeen dan het optimistische en tot het experiment geneigde verklaren zou.

Hoe kwam men in Amerika tot Economische Rationalisatie? In de eerste plaats zijn hier eenige voorwaarden vervuld, die in Europa ontbreken. Ik noemde reeds de vooruitstrevende Amerikaanse koopmans-mentaliteit. Deze heeft de gedachten van planning, arbeidsvoorbereiding, exacte studie en dergelijke, die aan het Taylor-systeem ten grondslag liggen, overgebracht in het commercieele. Deze gedachten hebben daar zeer bevruchtend gewerkt en hebben geleid tot het New-Management.

Het New-Management in Amerika uit zich vooral in een verbeterde techniek van den verkoop, betere marktbeheersching en betere aanpassing van productie aan verkoop. De rationalisatie is er naast technisch-organisatorisch vooral economisch-commercieel.

Een tweede voorwaarde is de organisatie van het economische leven.³⁾ Na beëindiging van den oorlog heeft het Europa heel wat moeite gekost, zijn ruilverkeer te stabiliseren, en hoewel het nu gelukt is, de muntstelsels te sanceren, blijven er nog heel wat wenschen on vervuld. Daarnaast is het ruilverkeer in Europa niet geheel vrij, maar wordt belemmerd door tariefmuren, om van andere factoren als verschil in munteenheid, usance, wet en taal nog niet eens te spreken. Amerika staat sterk door een ruim afzetgebied, grootendeels economisch zelfgenoegzaam. Hier kunnen de ondernemingen haar organisatie vervolmaken en zodoende later met meer vrucht den export ondernemen. Terwijl vroeger alleen de overschotproductie werd geëxporteerd, ziet men nu een welbewusten en systematischen export uit Amerika beginnen. Zoo is de Unie bijvoorbeeld een onoverwinnelijke concurrent op de Zuid- en Midden-Amerikaansche markt geworden. Wanneer Europa geen politieke overeenstemming bereikt, die de noodzakelijke basis is voor versteviging van het economische leven, dan zal het steeds meer terrein ten opzichte van den Amerikaanschen concurrent verliezen.

De oorlog is de uiterlijke oorzaak geweest, dat Amerika het belang heeft ingezien van economische rationalisatie.⁴⁾ Na het uitbreken van den oorlog was er veel werkloosheid en vernamen klachten over het stijgen van den levensstandaard door leveranties naar buiten. Na het toetreden van Amerika tot den oorlog trad groote voorraadvorming op. Teneinde al deze problemen te kunnen overzien, was statistische informatie de eerste eisch. „Statistics won the war!” Hoewel overdreven, blijkt hieruit de waarde, die men hechtte aan statistische informatie. Na den oorlog trok men uit de crisis van 1920 de les, dat door betere informatie over productie en voorraadvorming wellicht veel voorkomen had kunnen worden. De leiders van het zakenleven beseften het nut der statistiek en gebruikten deze voor markt-analyses. Hierbij komt de gedachte van stabilisatie van het economische leven door verzwakking van het conjunctuurverloop. Controlling the business cycle! Deze gedachten zijn doorgedrongen zoowel bij de staatsambtenaren als bij de kooplieden. Het economische interesse van den Amerikaanschen zakenman is blijkbaar zeer groot; aan discussies over het New-Management neemt hij geregeld deel. Wanneer men de publicaties van de American Management Association doorbladert, blijkt dit zeer duidelijk.⁵⁾ De wijdheid van blik blijkt uit de

publicatie van omzeteijfers en den steun aan de Trade Associations, waar ervaringen worden uitgewisseld en de toestand van den tak van industrie in kwestie wordt bestudeerd. Het „Department of Commerce”, door *Hoover* in zijn tegenwoordigen vorm georganiseerd, geeft een schat van informaties, verzameld door een staf van wetenschappelijk geschoolde Economen en Statistici en vormt een voorbeeld van samenwerking tussehen overheidsorganen en industrie.⁶⁾ Ook de ondernemingen zelf maken in groote mate gebruik van de diensten van Economen en Statistici.⁷⁾

Het spreekt vanzelf, dat het opstellen van commercieele en bedrijfsstatistieken in de onderneming meer naar voren treedt naar mate men het belang van externe statistieken meer gaat inzien. Naast de boekhouding komt de statistiek op en naast de statistiek de budget-controle als onmisbaar administratief apparaat om het beheer der onderneming geheel te kunnen beheerschen.

Uit de technisch-organisatorische rationalisatie is dus de economische voortgevoerd. Amerika heeft de gedachte van Planning aan het Taylorsysteem ontnomen en deze in de Commercieele afdeling ingevoerd. Ook deze afdeling heeft behoefte, om vooruit te berekenen, wat de resultaten zullen zijn van een bepaalde bedrijfspolitiek en ondervindt het als wensche-lijk, in cijfers vast te leggen de weloverdachte plannen voor de komende bedrijfsperiode, te controleeren hoever deze doorgevoerd werden en wat het resultaat was.⁸⁾ De bedrijfsbegroting zal in deze behoefte voorzien. Hierin vindt het New-Management een zijner culminatiepunten. Bedrijfsstatistiek, markt-analyse, conjunctuurstudie zijn voorwaarden voor het opstellen van het budget van de onderneming. Deze budgetcontrole be-nevens de nieuwe verkoopsmethoden, het berekenen van standaardkosten, studie en bespoediging der kapitaalscirculatie zijn uitvloeisels van de gedachte van economisch-commercieele rationalisatie.

In het volgend opstel zullen besproken worden eenige statistische methoden, noodig voor het begrooten der verkoopen; daarna zullen marktanalyse en conjunctuur-prognose behandeld worden.

Drs. J. G. STRIDIRON

⁶⁾ Zie: De wekelijksche publicaties de z.g. „Commerce Reports”.

⁷⁾ *H. Ludwig*, Systematische Wirtschaft, blz. 34.

⁸⁾ *H. Coonley*, Development of an industrial budgeting Control, Prag 1924. *H. Coonley* voerde met *J. H. Barber*, ook een bekende in de Amerikaanse bedrijfseconomische literatuur, de bedrijfsbegroting in bij de Walworth Manufacturing Cy.

HET XI INTERNATIONALE CONGRES VOOR HANDELS- ONDERWIJS

Tot een der belangrijke gebeurtenissen op het gebied van het onderwijs in de laatste tijden mag ongetwijfeld het XI Internationale Congres voor Handelsonderwijs worden gerekend, dat van 2—5 September j.l. te Amsterdam is gehouden. Kortom tijd, nadat ons land de deelnemers aan het Internationaal Congres voor het Middelbaar Onderwijs had mogen ontvangen, viel Nederland wederom de eer te beurt tot plaats van samenkomst te worden gekozen voor een groot aantal deskundigen uit alle deelen der wereld op het gebied van het onderwijs en van de praktijk van nijverheid en handel. Na het congres van Budapest in 1913 was dit congres het eerste internationale samen-treffen na het uitbreken van den wereldoorlog en werd de reeks van congressen, die sinds 1886 op het gebied van het handels-onderwijs zijn gehouden, wederom voortgezet.

Wanneer men thans nog eens op de congresdagen terugziet, dan kan in de eerste plaats worden vastgesteld, dat het congres in alle opzichten aan de verwachtingen heeft beantwoord. Het congres mocht in den vollen zin van het woord internationaal worden genoemd, daar niet minder dan 30 landen vertegen-

²⁾ *Schmalenbach*, Dynamische Bilanz, 4 Auflage Blz. 341.

³⁾ *Hirsch*, Das amerikanische Wirtschaftswunder.

⁴⁾ *M. B. Lane*, How to use current Business Statistics. Uitg. Department of Commerce.

⁵⁾ Zie: van de publicatie's der American Management Associations b.v. de „Annual Convention Series” No. 51 en Nos. 63 t/m 67 handelend over „Budgeting”. Deze zijn hiervan goede voorbeelden.

woordigd waren. Zoowel uit de kringen van het handelsonderwijs, als uit die van het handels- en bedrijfsleven mocht het groote belangstelling ondervinden. Behalve zeer velen uit de onderwijswereld, woonden tal van vertegenwoordigers van instellingen van handel en nijverheid, waaronder wij in de eerste plaats de Kamers van Koophandel noemen, het congres bij, terwijl voor het eerst ook door vereenigingen van werknemers, n.l. van kantoorbedienden werd deelgenomen. Gezien den aard der behandelde onderwerpen en de overeenstemming, die op belangrijke punten bij de discussie werd bereikt, kan en mag men aannemen, dat de gezamenlijke beraadslaging van al deze bij het handelsonderwijs betrokken groepen goede vruchten zal afwerpen en tot nieuwe inzichten in de organisatie van dit onderwijs zal leiden. Dat ook de Regeeringen der onderscheidene op het congres vertegenwoordigde landen door hunne officiële delegaties van hun belangstelling hebben doen blijken, doet de hoop koesteren, dat de beteekenis van dezen hoogst belangrijke tak van onderwijs meer en meer in regeeringskringen wordt ingezien en straks zal bijdragen tot de — althans in ons land — zoo hoog noodige wettelijke regeling van dit onderwijs.

Het is geenszins mijn bedoeling hier een opsomming van, noch minder een beschouwing te geven over de onderwerpen, die aan de orde zijn geweest. De bespreking van de referaten en van de naar aanleiding van deze gevoerde discussies zal aan de vakpers moeten worden overgelaten. Wij kunnen den belangstellenden lezer verwijzen naar het reeds verschenen eerste deel van het congresboek, waarin de referaten zijn opgenomen; in een tweede deel zullen de discussies worden afgedrukt.

Ofschoon het congres ten opzichte van de behandelde onderwerpen niet in één teken was geplaatst, waren toch een tweetal hoofdthema's als grondslag voor de besprekingen gekozen, die ieder in een aantal referaten als sub-onderwerpen werden uitgewerkt. Deze twee hoofdonderwerpen waren: ten eerste, de internationale economische betrekkingen en hun invloed op het handelsonderwijs, ten tweede, de samenwerking tusschen praktijk en handelsonderwijs. Dr. S. *Elzinga*, Inspecteur van het Middelbaar Onderwijs leidde met een belangwekkende rede over de grondslagen van het handelsonderwijs het congres in.

In de inleiding van het eerste hoofdthema heeft Prof. *Kalveram* de oorzaken en de grondslagen uiteengezet, waarop de economische en politieke internationale betrekkingen berusten en daarbij gewezen op het geleidelijk groeiende streven tot internationale samenwerking. In verband daarmee bepleitte deze inleider het belang van goed handelsonderwijs, waarbij hij vooral den nadruk legde op de noodzakelijkheid, om op dit gebied tot internationale samenwerking en uitwisseling van gegevens te komen. In een aantal op dit hoofdthema aansluitende referaten werden de in deze rede geuite wenschen nader uitgewerkt, waarbij in het bijzonder het vraagstuk van de internationale uitwisseling van jonge kooplieden voor praktische opleiding in het brandpunt van de belangstelling stond.

Het tweede hoofdthema, dat de samenwerking tusschen praktijk van handels- en bedrijfsleven en het onderwijs tot onderwerp had, en dat eveneens in een aantal sub-onderwerpen was uitgewerkt, mocht zich evenzeer in bijzondere belangstelling verheugen. De vraag, hoe het onderwijs moet zijn ingericht, wil het aan de eischen van de praktijk voldoen, is en blijft een der belangrijkste vragen voor het handelsonderwijs. Men was het er op het congres nagenoeg algemeen over eens dat het niet de taak van dezen tak van onderwijs kon zijn, vakonderwijs in den beperkten zin te geven. Van verschillende zijden werd betoogd, dat het onderwijs meer gericht moet zijn op het bijbrengen van algemeene vorming, op het verschaffen van inzicht in het gebeuren in de praktijk, dan op het bijbrengen van een hoeveelheid feitelijke kennis. Doel van het onderwijs moet niet zijn menschen te kweken, die alleen vakkennis hebben, maar werkers, die tevens geschikt en gewend zijn te oordeelen. Volkomen terecht werd er op gewezen, dat het onderwijs nooit in

de plaats kan treden van de praktijk en dat het geen zin heeft te trachten, datgene bij te brengen, dat slechts door praktische ervaring kan worden geleerd. Niettemin bestaat voor bepaalde groepen van leerlingen een behoefte aan specifiek vakonderwijs, waaraan in den laatsten tijd steeds grootere aandacht — men denke aan de scholen voor verkoopers en verkoopsters — wordt gewijd. Een punt van beteekenis, dat eveneens op het congres ter sprake kwam, was het vraagstuk van de opleiding van de leeraren bij het handelsonderwijs, waarbij van verschillende zijden de wenschelijkheid van praktische handelservaring voor de leeraren werd bepleit.

Het is op dit moment nog niet de tijd zich reeds een oordeel te vormen over de conclusies, waartoe de discussies hebben geleid. Eerst wanneer het op de zittingen besprokene zal zijn gepubliceerd, zal men zich, na rustige bestudeering, een beeld van de resultaten van het congres kunnen vormen. Zooals reeds gezegd, zal het houden van nabeschouwingen de taak zijn van de onderwijsvakpers in de komende tijden.

Met dit artikel hebben wij ons slechts ten doel gesteld om ook in accountantskringen de aandacht te vestigen op dit belangrijke congres, dat zonder twijfel van beteekenis voor allen, die in het midden van handels- en bedrijfsleven staan, moet worden geacht.

H. J. v. d. S.

LITERATUUR

Red. M. M. DEEN Jr. en A. ROBLES

De invloed van de wisseling van de bedrijfsdrukte op kostprijs en winst

Den lezer is de kern van het vraagstuk van de bedrijfsdrukte en van den invloed van de schommelingen der bezetting op den kostenden prijs en de winst bekend. Wij zullen het vraagstuk dus voornamelijk slechts bezien in het licht van de nieuwere literatuur, voor zoover er althans aanleiding heeft bestaan deze te raadplegen.

De moeilijkheden, die zich in verband met de schommelingen der bezetting voordoen, hebben betrekking op de ten behoeve van de prijsbepaling en de beoordeeling van de rentabiliteit opgestelde vóór- en ná-calculatie, en ontstaan, doordat niet bekend zijn:

- de grootte bij verschillende bedrijfsdrukte van de niet rechtstreeks verrekenbare variabele kosten;
- de grootte van de bedrijfsdrukte, die als basis moet dienen voor de verrekening van de onder a genoemde kosten en de constante kosten,

alles meer in het bijzonder bedoeld ten opzichte van de productie in haar geheel gedurende een periode, die ten behoeve van de kostenverrekening als een afzonderlijke (hoewel toch min of meer willekeurige) productieperiode wordt beschouwd.

Het is duidelijk, dat, wanneer men de schommelingen in de bezetting tot geringe proporties zou kunnen terugbrengen, ook de moeilijkheden in verband met de kostprijsberekening en de beoordeeling van de rentabiliteit, van geringer beteekenis zouden zijn. Meer algemeen, zou men de vraag kunnen stellen, onder welke voorwaarden men zou moeten produceeren, opdat de wisselingen in de bedrijfsbezetting geen moeilijkheden voor de bedrijfsvoering zouden veroorzaken; in verband met het hiervoor onder a. en b. gestelde zouden deze voorwaarden moeten luiden:

- indien alle kosten per productie-eenheid constant zijn, welk geval zich voordoet, als:
 - de bezetting en de totale kosten der productie constant zijn, of
 - de kosten per eenheid bij elke bezetting constant zijn;
- indien de invloed van schommelingen in de bezetting op den kostprijs en de winst vooraf bekend is.